

Béres L. Attila

Kuriózumok történelmi tettekről és helyekről

A Fővárosi Örmény Klub háziasszonyának, dr. Issekutz Saroltának köszöntése után a márciusi klubestet rendező Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat elnöke, Szenttamásy Katalin emlékezett meg nemzeti ünnepünkről, március 15-éről a Pest megyei Kormányhivatal Nyáry Pál konferenciatermében.

„A Pilvax kávéház pincére ugyanazzal a rezignált arccal szolgálta fel a kávé a hátsó asztalnál ülő, nagyrészt fiatalokból álló társaságnak 1848. március 15-én reggel, mint minden más napon. Nem is sejthette, hogy annál az asztalnál valami nagy-nagy dolog készül. A kávéház félhomályából indult el egy vékonybajuszú fiatalember, Petőfi Sándor és néhány fiatal hittársa, hogy hangot adjanak a bennük feszülő igazságérzetnek és szabadságvágyának. Kilépve a kávéházból hamarosan széles tömegek sorakoztak fel mögöttük, hogy a Nemzeti Múzeum lépcsőinél már egy egész nemzethez szólók halljanak szabadságról, hazaszeretetről és az elnyomás minden formájának tagadásáról. „Talpra magyar!” – kiáltott Petőfi, és a nemzet visszakiáltott. „Rabok legyünk vagy szabadok?” – kérdezte ekkor tőlük, és a nép sorsot választott magának. Nem is akármilyet. Egy olyan sorsot, amelytől megremegetek a schönbrunni kastély aranyozott falai, és megremegett tőle egész Európa. A magyar nép sorsot választott. Nem kért többet a hazugságokból, az elnyomásból, és nem kért többet abból, hogy másodrendű polgár legyen hazájában és Európában. A magyar nép öntudatra ébredt. Március 15-e a magyar nép öntudatra ébredésének ünnepe. Egy elnyomott nép élni akarásának végső és elkeseredett kiáltása, amely megmutatta a világnak, hogy él még egy nemzet a Kárpátok ölelő karjai között, amely képes az ön-

Szenttamásy Katalin és Dr. Hermann Róbert

gondoskodásra, amely képes hangot adni az érzéseinek, vágyainak, és amely méltó egykori dicső hőseire. Ma is ez a dolgunk. Ma is meg kell mutatnunk, hogy létezőnk, hogy jelen vagyunk, hogy van elég erő, elszántság és akarat bennünk ahhoz, hogy kilábaljunk a legnagyobb szakadék mélyéről is. Amikor március 15-ére emlékezünk, nem csupán a múltra gondolunk, hanem a jövőt is látnunk kell magunk előtt. Magunk elé kell idéznünk azt a számtalan elszánt és tenni akaró arcot, akik Petőfi, Jókai, Vasvári Pál szavait hallgatták. Emlékezzünk hát itt, ma, Európa szívében Petőfire, Kossuthra, és a szabadságharc bátor hőseire, de még inkább gondoljunk a jövőre, és az eljövendő idők hőseire, akik szorgalmukkal, munkáikkal és tenni akarásukkal egy új, egy erős, egy gazdag Magyarországot építenek. Amikor a szívünk felett

hordott kokárdára tekintünk, gondoljunk a költő szavaira:

„Sokszor nem elég tüzet gyújtani,
A lángok erejét meg is kell tartani.
Fogjuk fel a parázs minden melegét,
S nem csak egy kis tűzét, az egész nemzetét.”¹

Köszönöm, hogy meghallgattak! – Zárta az ünnepi megemlékezést Szenttamásy Katalin.

A műsor lebilincselő első részében Dr. Hermann Róbert hadtörténész vetített képeken mutatta be az Aradi Erekléműzeum kincseit. (A két kötetes Gyűjteményi Katalógus a Magyarország-Románia Határon Átnyúló Együttműködés Program 2007–2013 keretében készülhetett el magyar és román hadtörténészek, muzeo-

Dr. Hermann Róbert

lógusok, művészettörténészek közreműködésével.) Sokak számára eddig számos ismeretlen tény tartalmazó rendkívül szemléletes előadásában történelmi távlatból dokumentálta a forradalomhoz és a szabadságharchoz, majd a megtorláshoz, az Aradon kivégzett vértanúk hősi életéhez tartozó eseményeket. Megérthettük belőle a szabadságharc katonai-politikai összefonódásainak láncolatát, megismertük az ismert és a kevésbé ismert hősök életét és halálát. Közérthetővé és életszerűvé tette a kor jellegzetességeit, apró történeteivel, anekdotáival kifejezetten élvezetes, de történelmileg hitelesen mondandóját. Kitért a múzeumban található pénz- illetve éremgyűj-

¹ Lábjegyzet: Részlet Dr. Juhász Enikő polgármester (Törökszentmiklós) egy március 15-i beszédéből.

mény gazdagságára is. (Előadásának szerkesztett változatát következő lapszámunkban közöljük.)

A nagy tapssal zárult előadást követően Dr. Szarka György Barangolás Bácskában, Bánságban és az Al-Duna mentén című vetített képes előadása kiegészült a Dél-Erdélyről és a Havasalföldről szóló képekkel, illetve úti programmal is. Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, illetve a Transsylvania Tours kolozsvári utazási iroda által szervezett út rész-

letes programját a 36-37. oldalon adjuk közre. Gyuri bácsi a három évvel ezelőtt elmaradt zárandokutatót, a szabadságharc és a hit magyar-örmény vértanúinak nyomdokaira tervezett utazást kibővítette, kegyeleti utazássá változtatta, amely kiegészül al-dunai üdüléssel, sőt a terv szerint 2140 méterről túrázik is majd

a csoport. A látogatás erősíti az identitás tudatát a „sziget magyarságnak,” többek között Csernakeresztúron. Az útiterv szerint Székelykevére is eljutnak, a legdélebbi magyar közösségbe, a magyar nyelvhatár déli kapujához. Hogy minél hitelesebb

A budapesti Hadtörténeli Múzeum kiállításán Kiss Ernő monogramos pisztolya (fotó: Balogh J.)

Dr. Szarka György (középen, fehér ingben) a közönség soraiban

legyen a táj bemutatása, Délvidéken *Faragó Zoltán*, írói nevén *Bácskay Zoltán*, a *Délvidéki magyar útikönyv* szerzője fogja a csoportot vezetni. Gyuri bácsi szavaival: „A határon túli magyarsággal együtt nem őrizni kell a hagyományt, mert nem fogoly, nem is ápolni, mert nem beteg, hanem velük együtt megélni a hagyományait. Ha hagyományaink megmaradnak és fiataljaink folytatják tovább, akkor megmaradunk

mostani szabadságharcot Erdély autonómiájáért”.

Az előadástól sokan kaptak kedvet utazásra, és voltak, akik *Saroltánál* nyomában bejelentkeztek az utaslistába. Az előadót dr. Issekutz Sarolta ajándékozta meg könyvekkel, majd a klubestet rendező kerület szíveslátásán finom szendvicsek várták a baráti beszélgetésre összejűltteket.

nemzetnek.” A záródokok augusztusban meglátogatják majd a magyarság emlékhelyeit, megkoszorúzzák a magyar és magyarörmény vértanúknak állított emléktáblákat, és felkeresik azokat az érdekességeket, amikről az előadásban hallottunk. Gyuri bácsi szerint a tervezett augusztusi úttal „folytatják a

Fővárosi Örmény Klub

2013. április 18., csütörtök, 17 óra

A Pest megyei Kormányhivatal Nyáry Pál terme, bejárat a Budapest V., Semmelweis u. 6. szám felől

Műsor

Kerékpárral világszerte járta:

Zárug Zita és Harkányi Árpád

Közreműködik: Zárug Kati és Heim Pál

Rendező: Zuglói Örmény Nemzetiségi Önkormányzat

Támogató: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és a Fővárosi Örmény Önkormányzat

Szász Ávéd Rózsa

Tavaszi megemlékezés Szongott Kristófról Marosvásárhelyen

„... a legkiválóbb örmény emberek egyike ...”

A 19. sz.-i örmények élethelyzetének felismerője, történetíró, armenológus, Szongott Kristóf (született Marosbogáton 1843-ban, meghalt Szamosújváron 1907. január 26-án) születésének 170-ik évfordulóján életútjáról és munkásságáról megemlékezni nem csak tisztesség, de kötelesség is. Erre a „tisztelőadásra” került sor Marosvásárhelyen, ahol a zsúfolásig megtelt Bernády Házban tartott emlékestén a közönség Szász Ávéd Rózsa előadását hallhatta a tudós szamosújvári megtelepedéséről, az örmény közösségbe való beilleszkedéséről, a város közéletében vállalt aktív részvételéről.

Az előadó ezután az író kötetekbe foglalt írásait ismertette. Műfordításai (*Chorenei Mózes: Nagy Örményország története, Petőfi versek*) a magyar-örmény kapcsolatok mindenkor híveként mutatják be Szongottot. Gyűjtő-feldolgozó munkái (*A hazai örmények kereszt és vezetéknevei –1884, Szamosújvár, magyar-örmény metropolis írásban és képekben –1893, A hazai örmény családok geneológiája – 1898, Szamosújvár szabad királyi város. Monográfia 1700–1900. I–III. kötet, 1901–1903*) kordokumentumok, örökérvényű forrásmunkák az utódok számára.

Govrig Gergely örmény katolikus szamosújvári főpappal közösen 1877-ben alapított, és húsz éven át haláláig havi rendszerességgel kiadott „*Armenia örmény-magyar szemle*” az erdélyi örmény származású magyarok és Örményország történelmi korpája, amit a kultúra-hagyományok és sikeres életutak bemutatásával valósít meg, és hídszerpet tölt be korok és népek között. A lap kivitelezése, grafikai megjelenítése is figyelemreméltó, míg a német, francia, örmény nyelvű mellék-

let a nyugati diszpóra örményeit szólítja meg. Az „*Armenia*” hasábjain korabeli irodalmi élet kiválóságai, haladó gondolkodású író, költő nemzedék hallatja hangját, akik az armenizmus ideológiai irányzatának megfogalmazói, hirdetői lettek.

Az Erdélyi Örmény Múzeum Szamosújvár megalapításának gondolatával Szongott mozgalmat indít annak megvalósítására, bekapcsolva Erdély örményeit az anyag-gyűjtésbe, de ugyanakkor a kezdeményezés anyagi támogatásába is. A megnyitó ünnepséget, amelyre 1907 febr. 16-án került sor, sajnos már nem érthette meg, hiszen egy hónappal korábban elhunyt. A szamosújvári örmény főtemplom kriptájába temették, de dr. Bánffy Elemér szavait idézve: „*minél inkább elvonulnak majd az évek sírhantja fölött, annál inkább fog nőni törekvéseinek jelentősége és a későbbi generáció lelkében az a tudat, hogy mint ember, író és tudós a legkiválóbb örmény emberek egyike volt*”.

A címben jelzett „*tavaszi*” jelző nem véletlen. A megemlékező est Verzár Csongor Garabet vetítettképes úti beszámoló-